Suksess og skandale: Sykkel-VM i Bergen

Metoderapport Skup 2018

Bergens Tidende

Innhold

Innledning **2**

Utgangspunktet **3**

Folkefesten **8**

Bakrusen **10**

De viktigste metodiske grepene **17**

Systematisk kartlegging og planlegging 17
Indirekte innsyn 17
Tidslinjejournalistikk 17
Noteverk, revisorbrev og referater 18
Kredittbyrå for lister over kreditorer 18
Lage egne budsjetter 18
Fortelle om menneskene 18

Konsekvenser **19**

Spesielle erfaringer på veien **19**

Vedlegg **20**

Innsendere:

Lars Kvamme, mobil: 920 15 431, lars.kvamme@bt.no

Øystein Vik, mobil: 917 83 989, oystein.vik@bt.no

Rapporten baserer seg på artikler publisert på bt.no og i Bergens Tidende gjennom hele 2017. Dekningen av det økonomiske etterspillet til sykkel-VM i Bergen fortsetter for fullt ved inngangen til 2018. BT publiserte svært mange saker om sykkel-VM gjennom 2017. Vedlagt ligger et utvalg av de viktigste.

Innledning

Torsdag 25. september 2014 skåles det i musserende vin. I den spanske byen Ponferrada pågår VM i landeveissykling, og Bergen er nettopp tildelt mesterskapet for 2017.

Rundt et restaurantbord i den spanske byen sitter blant annet sykkelpresident Harald Tiedemann Hansen, daværende idrettsbyråd i Bergen kommune Helge Stormoen og prosjektleder for sykkel-VM i Bergen, Erik Kubon Halvorsen.

Solen skinner og stemningen er på topp. Ved siden av en vinkjøler med en tom flaske vin er det satt opp en ipad som viser stemingen i 14. etasje i Bergen rådhus da byens politiske ledelse fikk beskjeden om at Bergen ble valgt.

– Vi aner ikke dimensjonene av hva dette betyr. Når noen spør: har vi råd til dette? Så må jeg si, vi har ikke råd til å la være. Dette er en investering i fremtiden, uttaler en svært begeistret ordfører i Bergen, Trude Drevland, til journalistene.

Dette var starten på en bølge av entusiasme og begeistring i Bergen som kulminerte i et spektakulært sykkelmesterskap og folkefest i Bergen siste uken av september 2017.

Men begeistring alene finansierer ikke et mesterskap av denne dimensjonen. Og en stengt by i en uke har en kostnad - for noen.

To måneder etter syklistene forlot Bergen har temperaturen falt betraktelig. Utenfor et advokatkontor i Bergen sitter to BT-journalister og en fotograf i en bil med varmeapparatet på full guffe og venter.

Ute er det kald novemberkveld, og inne på kontorene blir styret i arrangørselskapet for mesterskapet presentert for den foreløpige statusen for arrangementet: Et underskudd på nærmere 60 millioner kroner. Oppunder 100 kreditorer har ikke fått betalt.

Dette er fortellingen om hvordan sportsredaksjonen i Bergens Tidende jobbet med å dekke en folkefest og et gigantarrangement i byen vår, samtidig som vi gjennom systematisk arbeid puslet sammen brikkene i det som endte opp med å bli den sannsynligvis største idrettskandalen i Bergens historie (Foto: Mads Bøyum, BT).

Utgangspunktet

Bergen hadde blitt tildelt sykkel-VM. Et av verdens største idrettsarrangementer. I Bergens Tidende var vi tidlig i gang med å planlegge dekningen. Større idrettsarrangementer enn dette kommer neppe til å bli avholdt i byen.

I starten av 2017 ble journalister fra ulike avdelinger på huset samlet i en midlertidig sykkel-VM gruppe. Ulik kompetanse skulle brukes til å dekke arrangementet fra alle tenkelige vinkler.

Det ble ganske tidlig på året klart at dimensjonene av mesterskapet ikke hadde sunket helt inn hos byens befolkning. Stengte veier store deler av døgnet og parkering forbudt langs hele traséen i 10 dager betyr en del for folks hverdagslogistikk.

Vi måtte jobbe langs flere spor: Det sportslige, hvordan arrangementet ville påvirke hverdagen i byen, folkefesten og økonomien.

Spesielt det siste sporet - økonomien i arrangementet - skulle vise seg å bli viktigere enn vi skjønte i starten.

I den første fasen brukte vi digitale planleggingsverktøy som Trello, for å holde oversikt over alle saker som var underveis, og for å unngå dobbeltarbeid. I Trello kan man lett se hvem som jobber med hva og hvor langt hver sak er kommet.

Innsyn i alt

Et tidlig metodisk grep som ble tatt - og som siden skulle vise seg å bli verdifullt - var å få oversikt over all dokumentasjon som hadde blitt produsert om arrangementet siden Bergen ble tildelt mesterskapet i september 2014.

En forespørsel om liste over alle journalførte dokumenter fra september 2014 og frem til dags dato ble sendt Bergen kommune, Hordaland fylkeskommune og kulturdepartementet (som koordinerte regjeringens kommunikasjon).

På dette tidspunkt visste vi ikke hva vi så etter. Idéen - og lærdommen fra andre saker - er at hvis vi har alle dokumentene søkbare hos oss, kan det være at informasjon man ikke visste var interessant blir det på et senere tidspunkt.

Da vi mottok listene, ba vi om innsyn i alt som var relevant, og begynte å bygge opp vårt eget dokumentarkiv på Google Disk. Underveis i hele dekningen har vi også tatt opp viktige intervjuer med aktører på bånd. Lydfilene er også blitt lagret på disken, for lett å kunne gå tilbake og høre hva folk sa, og når de sa det.

Et mangelfullt budsjett

Første glimt inn i arrangementsøkonomien fikk BTs lesere 19. april, da avisens første side 1-oppslag om VM-økonomien kunne fortelle om sponsorsvikt for mesterskapet.

Brann-treneren: Potensialet vårt er mye større

Bergens Tidende

ONSDAG 19. APRIL

Sponsorene svikter sykkel-VM i Bergen

Frp er rystet, vil ha forbud mot tigging i Bergen

Mays posisjon kan bli styrket

FISKEOPPDRETT: Miljøutfordringane lever ein ikkje med ein kommunal skatt.

Bergen Kjøtt forlik i tolvte time

Sykkel-VM har så langt fått inn 18 millioner kroner fra sponsorer. Opprinnelig var planen å få inn 33 millioner, men nå er ambisjonen redusert. – Jeg må være ærlig, så vi er vi skulle hatt litt flere sponsorer, sier sykkelpresident Harald Tiedemann Hansen (bildet). Totalregningen for høstens arrangement nærmer seg 200 millioner kroner.

GJØR DEG KLAR FOR SYKKELSESONGEN:

DBS INTRUDER X3 24"

DBS INTRUDER F9 28"

2999

SPORT

I samme sak forklarte sykkelpresident Harald Tiedemann Hansen (som også var daglig leder for arrangementsselskapet Bergen 2017 AS og styremedlem i det internasjonale sykkelforbundet, UCI) at som en konsekvens av fallende sponsorinntekter, var budsjettene kuttet. I alle opprinnelige søknader ble det lagt til grunn et budsjett på 156 millioner kroner. Nå var budsjettet 135 millioner kroner. Hva som skulle kuttes var ikke helt klart.

Et åpenbart spørsmål meldte seg: Kunne vi få se de nye budsjettene? Svaret på dette var nei. Vi fikk en muntlig gjennomgang av Hansen.

De gamle budsjettene fikk vi se via søknader arrangørene hadde sendt til det offentlige. Disse var ganske enkle, og besto av større sekkeposter. I de opprinnelige budsjettene skulle stat, fylke og kommune bidra med 80 millioner.

	A	B	C	D
1	Kostnader		Her kommer pengene fra	
2	Arrangementsbudsjett	135	Bergen kommune	20
3	Ekstraregning Skyss og veiutbedring	21	Hordaland fylkeskommune	17,5
4	Helse Bergen	11	Staten/ulike departementer	98
5	Politi	26	Omegnskommuner	6,5
6	Kulturstøtte fra Hordaland fylkeskommune	2,5	Sponsorer	18
7			Bedriftsavtaler	12
8			Andre inntekter	23,5
9	Totalt	195,5	Totalt	195,5
10				
11				

Vi bestemte oss for å oppsummere alle søknader og tildelingsbrev om offentlig støtte vi allerede hadde, i tillegg til institusjonenes egne estimater for VM-kostnader og satte opp våre egne, enkle budsjetter basert på informasjonen vi hadde hentet inn.

De viste at den totale kostnaden med mesterskapet allerede lå an til å bli nærmere 200 millioner kroner, og av dette lå det offentlige an til å skulle betale 140 millioner kroner. Arrangørene hadde på dette tidspunkt (april) fått inn 18 millioner kroner i sponsorinntekter.

Sykkel-VM var under et halvt år unna, og nå innså vi to ting: Arrangørene hadde tilsynelatende ikke kontroll på økonomien, og det offentlige lå an til å måtte ta en større andel av regningen enn først antatt. Begge deler var gode grunner for oss til å trappe opp dekningen. Hvis dette endte opp med underskudd ville det først og fremst ramme mange lokale leverandører, og koste skattebetalerne penger.

Fra minus til pluss

Etter den første saken, kom vi i kontakt med flere i sykkelmiljøet som var bekymret for at sykkelforbundet nok en gang skulle måtte lide etter et mesterskap. Sist Norges Cykleforbund (NCF) arrangerte VM, i Oslo i 1993, ble forbundet skadelidende i lang tid etterpå. Et tips vi fikk var å se nærmere på selve selskapet som skulle arrangere mesterskapet: Bergen 2017 AS.

Dette selskapet er heleid av NCF, og har som eneste formålsparagraf å arrangere sykkel-VM i Bergen. Men ved å sjekke historikken til selskapet på Visma Bizweb (Et digitalt verktøy for næringslivsinformasjon), kom det frem at det ikke alltid hadde vært sånn.

	Sist endret	Endret til	Endret fra
Navn	13.05.2015	BERGEN 2017 AS	MTB EVENTS NORWAY AS
Foretaksform	(aldri endret)	AS	(Ingen verdi)
Besøksadresse	13.05.2015	Tollbodallmenningen 1B, 5004 Bergen	c/o Norges Cykleforbund Hamang terras

MTB events var selskapet som hadde arrangert terrengsykkel-VM på Hafjell i 2014 - et vellykket sportslig mesterskap, men med et betydelig økonomisk underskudd.

Etter mesterskapets slutt satt selskapet igjen med i overkant av fem millioner i gjeld til NCF uten mulighet til å få nye inntekter. Men NCF visste råd: Gjeld kan gjøres om til egenkapital. I 2015 ble derfor selskapet omdøpt, og i NCFs regnskaper ble fem millioner kroner i potensielt tap gjort om til aksjer (konvertert) i det “nye” selskapet Bergen 2017.

Eneste haken var at de var avhengig av et overskudd fra sykkel-VM i Bergen for å forsvare verdien, men dette regnet styret i NCF med skulle gå bra. Alt dette fremkommer av en note i regnskapet til NCF fra 2016.

Note 11 - Finansielle anleggsmidler

Investering i aksjer

Foretaksnavn	Ansk.-tidspunkt	Eierandel/ stemmeandel	Kostpris	Bokført verdi
Bergen 2017 AS	12.12.2012	100%	300 000	3 725 817
Ladies Tour of Norway	27.05.2014		100 000	100 000
Sum			**400 000**	**3 825 817**

Investeringen i Bergen 2017 AS er nedskrevet med kr 1 862 908 i 2015, som tilsvarer en nedskrivning med 33%. Som følge av konvertering av fordring mot Norges Cykleforbund med kr 5 288 725 ble aksjeposten vurdert å være for høy og nedskrevet med ovenstående beløp.

Verdiene i Bergen 2017 AS er avhengig av at arrangementet går med tilsvarende overskudd. Det er stor risiko knyttet til endelig resultat for arrangementet, da mange usikre faktorer spiller inn. Styret har gjennomgått budsjetter vedrørende arrangementet, og mener at verdien kan forsvares. En eventuell revurdering av verdi (oppskrivning/nedskrivning) må foretas når arrangementet er gjennomført. Styret budsjetterer med slingringsmonn på kostnadssiden, og man har etter styrets oppfatning tilfredsstillende økonomisk styring over arrangementet.

Underskuddet fra Hafjell var borte, og 17. mars 2017 signerte styret i NCF regnskapet for 2016. Underskuddet var blitt til en forventning om overskudd.

Dette var det første av flere tegn på at ikke bare Bergen 2017 AS ville få problemer dersom mesterskapet ikke leverte gode resultater. Også NCF satt med en betydelig risiko. Egenkapitalen i NCF var ved utgangen av 2016 på fire millioner kroner, så ved en nedskrivning av denne aksjeposten ville NCF i praksis ikke lenger ha egenkapital.

En høstferie til 12 millioner kroner

Ved å gå tilbake i dokumentene, var det noe som skurret med at hele styret i NCF trodde på overskudd 17. mars. Ti dager før hadde nemlig Bergen 2017, sammen med kommune og fylket, sendt en søknad til staten om ytterligere 21 millioner kroner i tilskudd. De viser også til et møte i midten av februar.

I søknaden peker de på "vesentlige merkostnader" i forbindelse med vei, skilt og kollektivtransport.

Hvordan kunne eierne av Bergen 2017, NCF, skrive under på at de trodde på overskudd ti dager etter de hadde sendt en slik søknad?

Hovedårsaken til at kollektivkostnaden hadde økt med 12 millioner, var at høstferien til skolene opprinnelig ble planlagt i samme uke som sykkel-VM. Årsaken til at høstferien likevel ikke skulle være under mesterskapet kom frem i et intervju med sykkelpresident Harald Tiedemann Hansen: "Vi ble enige om at vi ønsket at skolene skulle bli engasjert i arrangementet. Vi ønsker studenter, skoler og barnehager langs løypene."

Irritasjonen stiger

I løpet av våren hadde vi publisert flere saker med butikkeiere, næringsdrivende og institusjoner som var bekymret for store økonomiske tap under mesterskapet på grunn av stengte veier.

Sykkelpresident Harald Tiedemann Hansen uttrykte en viss frustrasjon i et portrettintervju i BT i mai: "I fire år har man visst at her vil det skje noe. Så begynner man nå med «huffa meg» og sånt. Det de må gjøre, er å snu seg rundt og se hvordan de kan løse dette, men det er lettere å si «huff»." Og la til: "Så har jo dere i mediene lett med lys og lykte etter folk som er negative også, da. Jeg synes det er lite balansert. Men jeg må tåle det."

Samtidig uttrykte mange lesere irritasjon over manglende informasjon fra arrangørene.

Vi gjorde det klart at det er vår jobb å drive en kritisk dekning i forkant av et mesterskap som benytter så store offentlige midler, og som preger byen i så stor grad som sykkel-VM kom til å gjøre.

Samtidig dekket vi også den sportslige oppkjøringen og det folkelige engasjementet i månedene før mesterskapet. Vi utviklet også egne digitale infosider og helt nye live-verktøy som vi skulle lansere under mesterskapet for å gi leserne en best mulig opplevelse av alt som skulle skje underveis.

Gjennom sommeren fortsatte vi imidlertid innsynsarbeidet mot både fylke, stat og kommuner. Nye sammenstillinger ble bestilt, og vi lagret dokumenter fortløpende.

I tillegg kontaktet vi NCF og spurte på nytt om nye oppdaterte budsjetter eksisterte og om vi kunne få se dem. De svarte at de bare hadde sett de originale budsjettene, og fått prognoser. Vi ba om innsyn i prognosene, men fikk aldri se noe. I tillegg spurte vi om avtalen de hadde skrevet under på med det internasjonale sykkelforbundet, UCI.

I arbeidet med budsjettene til sykkel-VM hadde vi oppdaget at en av de største, tidlige budsjettsprekkene, handlet om valuta. Bergen 2017 skulle betale syv millioner euro i avgift til UCI i Sveits, men arrangørene hadde satset på at euroen ikke styrket seg i vesentlig grad. Det var ikke gjort avtaler om sikring av valuta.

Fra budsjettene så vi at arrangørene hadde budsjettert med åtte kroner for en euro. Nedbetalingen var påbegynt i 2016, men gjennom stort sett hele perioden de betalte ned på avgiften, lå kursen på over ni kroner.

Med en snittkurs på ni kroner for en euro, betydde dette at 63 millioner av det oppdaterte budsjettet, som ifølge Harald Tiedemann Hansen var på 135 millioner kroner, skulle sendes til Sveits. Ingen visste hva pengene gikk til. Men vi hadde tidligere på våren vist at en høy andel av kostnadene med VM kom til å måtte dekkes av det offentlige. Det var høyst relevant å finne svar på hva pengene dekket.

NCF ba oss rette henvendelsen til Hansen, sykkelpresident, styremedlem i UCI og daglig leder av Bergen 2017. Vi gjorde det, men hørte aldri tilbake om temaet før sommeren.

Folkefesten

16. september braket det løs. Oppsiktsvekkende gode værmeldinger skrudde de høye forventningene til mesterskapet gjennom taket.

Veier var tilpasset syklistene og gjerdet inn. Det var ingen tvil om hva som skulle skje, og tilsynelatende var ting i rute.

Det vi ikke så, var hvordan mange av bestillingene til veiskilting, oppvarming av telt, reklamebannere og nummerskilt til syklistene, ble bestilt i siste liten - og til en høy pris. Vi hadde jevnlige samtaler med leverandørene til mesterskapet, men det var først da regningene begynte å forfalle at de begynte å fortelle.

Festglade bergensere

Underveis i mesterskapet var det alle mann på dekk i BT. Det meste av ressurser gikk med til å dekke det som uten tvil var Bergens største utendørsarrangement noensinne.

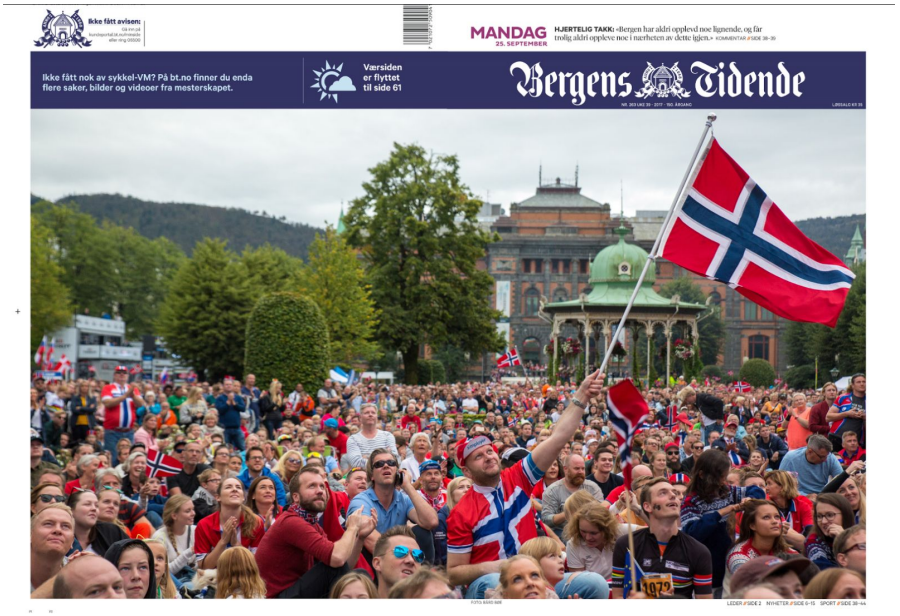
Ikke fått avisen?

MANDAG
25. SEPTEMBER

HJERTELIG TAKK: «Bergen har aldri oppleved noe lignende, og får trolig aldri opplevd noe i nærheten av dette igjen.» KOMMENTAR SIDE 38–39

Ikke fått nok av sykkel-VM? På bt.no finner du enda flere saker, bilder og videoer fra mesterskapet.

Værsiden er flyttet til side 61

Bergens Tidende

Til sammen på de dagene mesterskapet

foregikk, var det 700.000 mennesker langs løypene og ifølge en ringvirkningsrapport fra kommunen kunne mer enn 500 millioner mennesker følge de spektakulære bildene fra et solbadet Bergen.

Bergensere elsker folkefester. Hvis det er noe de elsker mer enn folkefester, er det at byen vår tar seg godt ut på TV. Dette var alt på en gang. Da det ble klart i etterkant av VM at billettsalget ikke hadde vært helt det store - alle kunne se VM gratis ved å stille seg opp langs veien - vippset Bergens befolkning 3,5 millioner kroner til arrangørene. Ikke engang seriegullet til Brann i 2007 kunne måle seg. Bergenserne gikk rundt i sykkel-eufori i en uke.

En hemmelig rapport

I dagene like før mesterskapet var det tilsynelatende også kontroll på økonomien. Harald Tiedemann Hansen uttalte til BT 30. august at momskompenasjonen ville avgjøre om sykkel-VM gikk i pluss eller minus. Momskompensasjonen kan i beste fall utgjøre i underkant av 10 millioner kroner, og vil komme i slutten av 2018.

Han påpekte også overfor BT-journalisten at han håpte vi nå kunne slutte å skrive så mye negativt om økonomien, og heller støtte opp om mesterskapet.

Det han ikke fortalte, var at han, sammen med styrelederen i Bergen 2017 AS, Mona Hellesnes, hadde forfattet en rapport i midten av juli. Der skriver de blant annet: “Resultatmessig ser prognosen ikke særlig lovende ut og vi kan fort få et underskudd på rundt 15 mill.”.

Og her var momskompensasjonen allerede inkludert. Rapporten ble sendt til Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune med oppfordring om å unnta den fra offentligheten. Kommunen og fylket hadde stilt en underskuddsgaranti hver på fem millioner kroner, og fikk den av den grunn.

Til oss kom rapporten via en av de sammenstilte listene vi mottok fra fylkeskommunen like etter mesterskapet. “Statusrapport VM juli 2017” het den, og lå under saken “ekstraordinær kollektivtrafikk”. Rapporten dukket ikke opp ved å søke på sykkel-VM i journalsystemene. Den eneste grunnen til at vi fikk den, var at vi jevnlig ba om lister over alle dokumenter relatert til sykkel-VM.

2016/35108 Sykkel VM 2017 - ekstraordinær kollektivtransport

Status:	Under behandling	Adm.enhet:	
Mappetype:		Saksansvarlig:	
Primær klassering:	N02	Arkivdel:	
Tilgangskode:		Journalenhet:	
Publiseres:	Ja		

Journalposter 8 | Klassering 1 | Merknader | Saksflyt | Lenker | Saksparter | Saksdetaljer | Presedens | Faktura

Dnr	V	D	R	S	Type	Innhold	Avs/Mot
9	0			J	U	Utbetaling av Hordaland fylkeskommune sin del av statleg tilleggsløyving til Bergen 2017 AS	Bergen 2017 AS
8	0			J	I	Statusrapport VM juli 2017	Harald T. Hansen
7	3			J	I	Oppsummering etter samordningsmøte 16. mai 2017 i Statens Hus Bergen - Samfunnstryggleik og Beredskap Sykkel-VM 2017	FYLKESMANNEN I HORDALAND
6	0			J	X	Møte Sykkel VM 2017, 19.mai 2017 - møtereferat	
5	0			J	X	Sykkel-VM 2017 - referat frå møte 24.mars 2017	
4	0			J	X	Sykkel-VM 2017 - referat, møte 24.februar 2017	
3	0			J	X	Sykkel-VM 2017 - møtereferat, 27.januar 2017	
2	0			J	X	Møtereferat - Sykkel VM 2017, 18.januar 2017	

Da vi leste rapporten forsto vi hvorfor Hansen ikke ville ha negative skriverier. Mange av leverandørene vi hadde snakket med mottok bestillinger etter at denne rapporten ble skrevet. Hadde fakta om de dårlige økonomiske utsiktene kommet ut i forkant, er det langt fra sikkert at like mange ville akseptert å levere varer og tjenester til arrangørene.

Mens mesterskapet pågikk, var dette fortsatt ikke kjent for oss.

Få dager etter siste medalje var utdelt, gikk det imidlertid opp for oss at situasjonen var mer alvorlig enn vi første hadde trodd.

Bakrusen

Allerede første dag etter mesterskapet gikk Arild Salte, daglig leder for Oslo Klassikerne og leder for Norges Sykkelrittforening, ut på NRK og spådde økonomisk smell og mulig konkurs for NCF. - Vi vet ikke hvor ille det er, men det er ille, det er det ingen tvil om, uttalte han.

Vi ønsket å dokumentere mest mulig, og ha minst mulig utspill fra folk som mente noe om økonomien.

At noen mente at NCF kunne gå konkurs var interessant, men vi ville vente med saken til vi kunne vise at NCF kunne gå konkurs.

Håpet (om nullen) som brast

På en pressekonferanse et par dager etter avslutningen, stilte både sykkelpresidenten og arrangørkommunene opp. Vi håpte kanskje på en foreløpig status, men alt som kom var en generell oppsummering av hvor vellykket alt var, og

at med vipps-penger og underskuddsgarantier kunne de tåle nærmere 15 millioner i underskudd - uten at noen ville antyde at det skulle bli så mye.

Vi konfronterte styret i NCF med at de trodde på overskudd like etter at det var sendt en søknad om ytterligere 21 millioner kroner til departementet. Vi sendte spørsmål til alle styremedlemmene på epost, og fikk til slutt svar fra nestleder i styret. Han understreket at de fortsatt sto inne for det som stod i noten til regnskapet, altså at de trodde på et overskudd.

Harald Tiedemann Hansen uttalte så sent som 25. september til VG: “Vi ønsker å få den fulle oversikten over inntekter og salg rundt forbi som ventes å komme inn de neste ukene. Etter det og momskompensasjonen er håpet fortsatt å gå i null”.

På dette tidspunktet begynte vi å utarbeide en liste over alle kreditorene vi visste om. Vi kjente til en del, men regnet med det var mange flere. Vi la alt inn i et regneark på Google-disken, og fylte inn etterhvert som vi hørte om nye som ikke hadde fått betalt.

Vi skjønte tidlig at et underskudd etter sykkel-VM til slutt kunne gå ut over alle de mindre bedriftene i regionen som ikke får betalt. Bergen 2017 ville ikke gi oss noen kreditorlister, så for å kartlegge dette benyttet vi oss av blant annet av kredittselskapet Bisnode creditpro. Ved å gå inn på organisasjonsnummeret til arrangørselskapet, dukket alle betalingsanmerkninger opp. Og for hver dag som gikk, dukket det opp nye navn på listen som hadde sendt krav via inkassobyrå. Og for hvert nye navn som dukket opp, fikk vi en ny potensiell kilde.

Tilbrakte natten i hushø, men ingen salgsfest på Smørås

Bergens Tidende

TORSDAG 19. OKTOBER

BREXIT: Tilhengerne av britisk EU-medlemskap kan også se på kaoset med skadefryd. Men dessverre kan mislykkede forhandlinger ha alvorlige konsekvenser.

Allerede i juli styrte sykkel-VM mot 15 millioner i underskudd. Likevel håpet presidenten på å gå i null.

I begynnelsen av oktober fikk vi notatet fra 15. juli av fylkeskommunen etter en av rutineforespørslene våre. Dette dokumenterte svart på hvitt at håpet om å gå i null måtte være å anse som en drøm. Allerede tidlig på sommeren visste arrangørene at de styrte mot underskudd, og vi hadde allerede publisert saker om kostnadssprekker på skilt på nærmere fem millioner - som var skjedd etter notatet ble skrevet.

Vi visste nå at underskuddet var stort. Og da vi publiserte saken 19. oktober, var det mange kreditorer som begynte å bli utålmodige. Hvordan kunne arrangørene fortsette å ta opp bestillinger i august og september uten å opplyse om at de visste at de styrte mot et stort underskudd?

Stopper alle utbetalinger

20. - 21. oktober avholdt NCF styremøte og regionledermøte for første gang etter sykkel-VM. Vi dro til Gardermoen for å se om det kom frem noe mer om underskuddet.

Det store spørsmålet nå var: Hvor stort kan det være? Vi slapp ikke inn på møtene.

I etterkant av møtet var det bare én regionleder som var offentlig kritisk til ledelsens håndtering av saken. Seks av syv regionledere skrev under på en felles uttalelse hvor de hyllet mesterskapet og skriver blant annet:

"Vi er glad for at målet med arbeidet er at alle leverandører skal få fullt ut betalt og at selskapet skal gå i null. Regionlederne er opptatt av at Bergen 2017 og styret i NCF får arbeidsro."

Det var nesten vanskelig å tro det vi leste. I starten av juli var ledelsen allerede klare på at de kom til å styre mot underskudd. Og siden det hadde mer kommet til.

På toppen av det hele hadde styret i Bergen 2017 AS gått ut i BT dagen før regionledermøte og sagt at de stoppet alle utbetalinger til kreditorer, for ikke å forskjellsbehandle noen, da de så de kunne få problemer med å få betalt alle fullt ut.

"Det er vel sånn at folk helst vil ta ting på kammerset. Jeg er veldig opptatt av åpenhet. Når media spør, når klubbene spør, når andre idretter spør, må vi kunne stå til rette og svare åpent og ærlig", sa Terje Johnsen som leder region sør i NCF. Han var den eneste som ikke skrev under på uttalelsen.

Veiene til garanti

24. oktober gikk kulturminister Linda Hofstad Helleland ut i BT og slo fast at det var uaktuelt for staten å bruke mer penger på å dekke underskuddet.

Gjennom våre jevnlige oppdateringer av alle journalførte dokumenter angående saken, gikk det ikke mange dagene før et nytt dokument som vekket oppmerksomheten vår dukket opp: "Søknad om tilleggsbevilgning til Sykkel-VM 2017", datert 23. oktober.

Her spurte arrangørene om åtte millioner kroner fra Samferdselsdepartementet til å kunne tilbakeføre veiene til slik de var før mesterskapet.

To dager før denne søknaden ble sendt, hadde altså styret i NCF og regionledermøtet uttrykt full støtte til Bergen 2017 AS. De hadde til og med uttrykt glede over at de jobbet for at alle skulle få betalt fullt ut det de hadde krav på. Søknaden til departementet ble avslått.

Tror bildeling er fremtidens transportløsning MOTOR // SIDE 18–19

Bergens Tidende

TIRSDAG 14. NOVEMBER

Truer sykkel-VM med å holde tilbake utbetaling

– Dersom ikke sykkel-VM ordner veiene, så vil ikke vi utbetale underskuddsgarantien, sier fylkesrådmann i Hordaland, Rune Haugsdal. Nå vil han legge frem saken for fylkestinget. – Om fylkeskommunen gjør det, så prioriterer de seg selv foran andre kreditorer, og da blir det små private leverandører som må lide, sier arrangementssjef Helge Stormoen. SPORT // SIDE 26–27

Forskere bekymret for økte utslipp

UTLAND // SIDE 20–21

Sjekk lønnstoppen blant meglerne!

NYHETER // SIDE 10–11

PENGEJAKT: I år blir det vanskeligere for de borgerlige å trylle frem ekstra penger i budsjettforhandlingene.

KOMMENTAR // SIDE 3

TV 2-profil: Var vitne til tafsing og vulgær språkbruk

Troy Gulbrandsen

NYHETER // SIDE 6–7

Vil ha Bergen som utgangspunkt i alle filmene

KULTUR // SIDE 32–33

FILM OM FOLK PÅ SKYDGESIDEN: Svein Tømsukjær ønsker jeg å ta opp aktuelle temaer og gjøre skildre mennesker som ikke har en stark stemme i samfunnet, sier Nina Knag. Nå vil hun bruke hjembyen som plattform. – I Bergen er man flinke til å hveie på hverandre, sier hun.

TRAVELERS ALWAYS LOOK FOR NEW ROUTES

NYHET BERGEN–TRONDHEIM DIREKTE BESTILL PÅ SAS.NO

SAS

Bergen kommune og Hordaland fylkeskommune hadde til sammen garantert for 10,4 millioner kroner ved et eventuelt underskudd. Kommunen medga at eneste betingelsen for å få utbetalt den kommunale garantien var at arrangørene faktisk måtte dokumentere at de gikk med underskudd.

Kommunaldirektør Robert Rastad uttalte til BT: “Neste gang tror jeg vi kommer til å se nærmere på dette med garantier. Jeg tror også vi kommer til å stille strengere krav til rapportering underveis”.

Fylket derimot, som eier de fleste av veiene som ikke var blitt tilbakeført til den standarden de hadde før mesterskapet, så annerledes på saken: “Dersom ikke de ordner veiene, så vil vi ikke utbetale garantien” uttalte fylkesrådmann Rune Haugsdal til BT.

En vanskelig situasjon var blitt verre for arrangøren - som svarte med å si at hvis fylkeskommunen holdt tilbake garantien, ville de sette seg selv foran andre kreditorer.

For å toppe det hele, hadde Politidistrikt Vest tidligere på høsten i BT foreslått å ettergi 10 av de 13 millionene de hadde sendt faktura på. I starten av november sa politidirektoratet nei. Kravet ble stående.

Det var nå gått nesten en måned siden styret i Bergen 2017 AS stoppet alle utbetalinger. Det var viktig kreditorene ble likebehandlet, sa de. Ingen måtte få vite noe før noen andre.

Det slo oss at et sted på Google-disken vår lå det et brev fra før sommeren som plutselig ble veldig aktuelt. Det kom fra Sveits.

En konto i Sveits

Det internasjonale sykkelforbundet, UCI, holder til i en bunkersaktig bygning i den lille sveitsiske byen Aigle.

En av forbundets viktigste inntektskilder er avgiften de krever inn i forbindelse med å få arrangere verdensmesterskapet i sykling hvert år. I Quatar i 2016, hadde UCI fått til en lukrativ avtale med en totalavgift på ti millioner euro. Dette var også utgangspunktet da diskusjonene med Bergen startet, men arrangørene fikk forhandlet den ned til syv millioner euro.

På det tidspunktet var en euro verdt litt over syv kroner, men i en kvalitetssikringsrapport fra Det Norske Veritas fra april 2013, ble valuta pekt på som en hovedrisiko for budsjettet, så det ble lagt på en sikkerhetsmargin og budsjettert med åtte kroner per euro. Som nevnt tidligere ble dette en av de første kostnadssmellene til mesterskapet.

Vi hadde allerede før sommeren bedt om innsyn i avtalen mellom UCI og NCF for å se hva disse pengene skulle dekke. Det fikk vi aldri, men til slutt fikk vi en epost fra NCF om at årsaken var at UCI ikke ville gi innsyn i den.

Dette svaret kom 7. november. Vår første forespørsel ble sendt 23. mai. Få dager etterpå publiserte vi saken: “Sykkel-VM hemmeligholder avtale verdt 66 millioner – ingen offentlige aktører har stilt spørsmål”.

Men i det siste vedlegget til kvalitetssikringsrapporten fra 2013, fant vi en dårlig kopi av et brev som spesifiserte “UCI Fee Organisational rights”.

Spesialiteter fra Hordaland skal bli gourmetmat

Bergens Tidende

TORSDAG 16. NOVEMBER

OPNE KONTORLANDSKAP: Korleis skal vi kunne gjere jobben i eit landskap utan bøkene våre, og der vi stadig skal flytte frå pult til pult?

Forfattarsamling mot overgrep

OKTOBERBARNA: Det minste man kan kreve av politikere er at de evner å forklare hva de har vedtatt. Tirsdag svikter det totalt.

Får kritikk for ledelsestung varslingsgruppe i politiet

Sykkel-VM:

Betalte 36 millioner for sponsorrettigheter. Inntektene ser ut til å bli 25 millioner.

DIMA

4998,- 5998,- 2499,- 3998,-

BJØRKLUND

På et møte med arrangementssjef i Bergen 2017, Helge Stormoen, fikk vi bekreftet at denne delen av totalavgiften til slutt utgjorde tre av de syv millionene euro. De siste fire millionene gikk til “marketing rights”. Retten til å selge reklameplass til egne sponsorer.

Det viste seg altså at Bergen 2017 hadde betalt 36 millioner kroner for denne rettigheten. I de siste prognosene vi har sett fra notatet i juli, endte sponsorinntektene på 25 millioner kroner.

Men spørsmålene rundt UCI var fortsatt mange. Blant annet hadde vi fått vite at NCF hadde overført en halv million euro til en depositumskonto i Sveits som garanti hvis det manglet noe under arrangementet i Bergen. NRK hadde forsøkt å få NCF til å bekrefte at dette var UCIs konto, uten hell.

Men pengene, påpekte sykkelpresident Harald Tiedemann Hansen, skulle tilbakeføres innen 24. desember. (Per 14. januar 2018 står pengene fortsatt i Sveits).

Det var samtidig klart at hele avgiften til UCI ikke var betalt. Det gjenstår fortsatt to millioner euro å betale, bekreftet Bergen 2017 til BT.

I den hemmelige rapporten fra midten av juli, fremgår det imidlertid at Bergen 2017 hadde tenkt å bruke underskuddsgarantiene som delbetalinger til UCI.

UCI UNION CYCLISTE INTERNATIONALE

Robert Rastad
Director General
City of Bergen

By email to : robert.rastad@bergen.kommune.no

28 June 2017

Dear Mr Rastad

2017 UCI Road World Championships, Bergen

I am writing to you following discussions with Mr Harald Tiedemann Hansen, President of the Norwegian Cycling Federation and of the Bergen 2017 organising committee.

I understand that due to several factors the financial result of the event is projected to be below expectations and Bergen 2017 will be obliged to request payment of the 'uncertainty provision' outlined in the original case proposal.

Og det var her et brev vi hadde liggende på Google-disken vår plutselig ble relevant igjen. Det var nemlig et brev fra finansdirektøren i UCI, Jeremy Conrad-Pickles, til kommunaldirektør i Bergen kommune, Robert Rastad, datert 28. juni.

I brevet påpeker finansdirektøren at han var blitt gjort oppmerksom på et mulig underskudd i arrangementet. Han var blitt opplyst om dette av Harald Tiedemann Hansen, sykkelpresident, daglig leder i Bergen 2017 AS og styremedlem i UCI.

Med bakgrunn i dette, ville han bare få bekreftet at underskuddsgarantiene fortsatt sto ved lag, og eventuelt hva som skal til for å få dem utbetalt.

Vi kunne dermed dokumentere at én kreditor hadde fått vite om underskuddet før noen andre i det hele tatt visste at det var utfordringer med økonomien.

Underskuddet

Mot slutten av november hadde presset på styret i Bergen 2017 AS økt. Både BT og andre medier fortsatte å publisere saker, og ikke minst hadde mange kreditorer begynt å miste tålmodigheten.

Styret i både NCF og Bergen 2017 hadde i tillegg mottatt fire nummererte brev fra revisor i BDO som understreket alvoret i situasjonen. Nummererte brev sendes av revisor ved mulige feil eller mangler. Vi fikk tilsendt brevene til styret i NCF fra en kilde. Revisor krevde en full gjennomgang av økonomien til mesterskapet.

Det ble klart at styremøtet 29. november ville bli avgjørende. Harald Tiedemann Hansen utelukket ikke konkurs.

Vi ville ikke glippe på en mulig stor nyhet, men visste ikke hvor møtet skulle avholdes, så vi vurderte aktuelle steder i Bergen, og sendte leder for sportsavdelingen innom sentrumshoteller for å se om møterom var booket. Ved arbeidsdagens slutt var det fortsatt ukjent hvor møtet skulle være, så vi valgte ut de to mest sannsynlige stedene: Kontorene til Bergen 2017 og et advokatkontor i sentrum hvor et av styremedlemmene er partner, og rigget oss til et par timer før møtet skulle starte.

Det er ikke til å legge skjul på at tilfredsstillelsen var stor da styremedlemmene begynte å strømme til advokatkontoret. Vi hilste på ett av dem før han gikk inn.

Etter noen timer med resultatløs venting ble vi oppringt av styremedlemmet vi hilste på som sa at hvis vi lovet å gå hjem nå, skulle vi få sitte ned og få en prat eksklusivt med dem morgenen etter.

Vi aksepterte etter å ha diskutert oss frem til at det var det beste alternativet.

Dagen etter kom foreløpig fasit: Sykkel-VM hadde ubetalte krav på nærmere 80 millioner kroner, og manglet penger til å betale 60 av dem.

I tillegg bekreftet NCF at de også hadde meldt inn et krav på 4,9 millioner kroner til Bergen 2017. Med det vi allerede hadde dokumentert, betydde det et mulig tap på over 17 millioner kroner. Som eneste kreditor har nemlig UCI en garanti fra NCF om dekning for krav hvis ikke Bergen 2017 kan betale. Egenkapitalen til NCF var som nevnt tidligere fire millioner kroner ved utgangen av 2016.

Burde de visst?

Vi gikk tilbake til kreditorene for å snakke med dem om situasjonen. Det ene sporet vi fulgte var om når styret burde visst at de ikke kom til å kunne betale mer. Flere kreditorer uttrykte frustrasjon overfor oss, og kunne dokumentere at bestillinger ble gjort på et tidspunkt da styret og ledelsen, etter deres syn, burde skjønt at de ikke kom til å ha råd til å gjøre opp for seg.

De viktigste metodiske grepene

1. Systematisk kartlegging og planlegging

Tidlig på året visste vi ikke hva denne dekningen skulle ende med. Vi planla langs flere spor, og for å organisere oss best mulig - da gruppen bestod av journalister fra mange avdelinger - brukte vi det digitale planleggingsvertøyet Trello for å holde oversikt over arbeidet som ble gjort.

Vi startet tidlig med systematisk innsynsforespørsler hos alle relevante instanser. Dette fortsatte vi med gjennom hele året. For ikke å drukne i irrelevante dokumenter, ba vi om sammenstilte lister over alle journalførte dokumenter. Alt vi fikk innsyn i, lagret vi på en delt Google disk hvor dokumentene ble søkbare.

2. Indirekte innsyn

En av hovedutfordringene våre i arbeidet, har vært at Norges Cykleforbund, og dermed Bergen 2017, ikke er underlagt offentlighetsloven. Vi har argumentert med høy offentlig andel finansiering, og referert til det økte fokuset på åpenhet i Norges idrettsforbund - uten hell. Foruten møtet om underskuddet, har vi ikke fått noe.

Dermed har en viktig øvelse for oss vært å tenke grundig gjennom hvor NCF og Bergen 2017 kan ha sendt dokumenter. Med en gang de sendte til en offentlig instans, kunne vi be om innsyn. Enten det var vegvesenet, politiet, kommunen, fylket eller ulike departementer.

3. Tidslinjejournalistikk

Etterhvert som vi har mottatt dokumenter - enten fra innsynsbegjæringer, eller fra kilder - har vi hele tiden plassert dem på en tidslinje: Når skjedde dette i forhold til hva de kommuniserte utad?

I flere tilfeller har vi på den måten kunne dokumentere at de har sagt noe offentlig, og skrevet noe annet i rapporter eller søknader. Slik kunne vi dokumentere at styret i NCF skrev under på at de trodde på et overskudd ti dager etter Bergen 2017 søkte om mer penger på grunn av betydelige kostnadsoverskridelser. Og når ledelsen i oktober understreket at alle kreditorene fikk lik informasjon, kunne vi dokumentere at UCI kjente til underskuddet i juni. På samme måte kunne vi dokumentere at når

Harald Tiedemann Hansen snakket om å gå i null i slutten av september, hadde han to måneder tidligere skrevet under på et dokument hvor han innrømmer at de ligger an til underskudd, et dokument han ba de offentlige mottakerne holde hemmelig.

4. Noteverk, revisorbrev og referater

Det er en klisje i næringslivsjournalistikken, men vi har tatt det inn i sportsjournalistikken: Les alltid notene til regnskaper. Vi fant mye informasjon om overgangen fra MTB Events til Bergen 2017 på den måten.

I tillegg kan revisorbrev - som i mange tilfeller kan virke tørt og formelt - inneholde gull. I revisorbrevene til styret til NCF fant vi blant annet ut at da NCF garanterte for UCI-avgiften hadde de aldri tenkt gjennom hvordan et eventuelt garantiansvar skulle gjøres opp. En situasjon som er blitt høyst reell nå.

Og til tross for manglende åpenhet i nesten alle ledd, så har tidligere referater fra styremøter i NCF vært verdifulle for oss i informasjonsinnhentingen. Disse ligger åpent på nettsidene deres.

5. Kredittbyrå for lister over kreditorer

Et enkelt, men viktig grep for oss har vært å følge med på kredittbyråenes sider for selskapene involvert. Der dukker inkassokrav opp med beløp og kreditor.

6. Lage egne budsjetter

I en tidlig fase var det svært mangelfull informasjon om budsjetter, og det meste vi fikk var muntlige oppdateringer. Da satt vi opp egne, enkle budsjetter i regneark for selv å kunne plotte inn det vi visste. Disse ble åpenbart unøyaktige, men ga oss en pekepinn på hvordan det måtte ligge an.

7. Fortelle om menneskene

Når man kommer langt nok inn i idrettens logikk, virker nesten alt som et spill. Penger er noe du får, eller mangler, men det får egentlig ikke noen reelle konsekvenser - det ordner seg alltid. Men ikke for alle.

For oss har det vært viktig å løfte frem en del av de som stod på og lot seg begeistre av et mega-arrangement, men som nå sitter igjen med store tap.

Konsekvenser

I dekningen av et arrangement som sykkel-VM, er det alltid krevende å sette fingeren på hvilke konsekvenser dekningen vår har hatt direkte, og hva som uansett ville ha skjedd. Men én ting tror vi at er sikkert. Hadde det ikke vært for dekningen vår - og mange andre mediers dekning - ville det vært enda mindre åpenhet og offentlig kjennskap til hva som skjedde før, under og etter sykkel-VM i Bergen.

I tillegg har Harald Tiedemann Hansen varslet at han ikke tar gjenvalg på det ordinære sykkeltinget i mars. Men allerede 20. januar er det innkalt til ekstraordinært ting i NCF på grunn av den økonomiske situasjonen.

Det er blitt større åpenhet rundt den offentlige kostnaden ved arrangementet. Og samtidig har i hvert fall de lokale myndighetene innrømmet at de har lært mye av alt som har kommet frem rundt dette arrangementet. Kommunen og fylket vil ikke stille nye, betingelsesløse garantier. Departementet hadde 9. januar møte med ledelsen i Bergen 2017 for å få en rapport om saken.

Kreditorer har engasjert advokater for å undersøke mulighetene for å gå etter styret personlig. Dekningen vår har ført til at flere mener styret burde ha skjønt tidligere at noe ikke stemte.

Medlemmer av Norges Cykleforbund har fått et større innsyn i egen organisasjon. Sykling har vært en raskt voksende idrett i Norge. Nå vil sannsynligvis idretten lide i flere år. Vi har vært med å synliggjøre hvorfor.

Og kanskje viktigst, vanlige lesere har fått et bedre innblikk i hvordan deres skattepenger brukes til å finansiere store idrettsarrangement.

Spesielle erfaringer på veien

Dekningen av sykkel-VM har vært en delt øvelse for Bergens Tidende.

I forkant av mesterskapet ble vi kritisert av både arrangører og en del lesere for å være for kritiske. Samtidig mente noen vi var for ukritiske.

Underveis dekket vi det største enkeltarrangementet i byens historie med den entusiasmen det fortjente - i full bredde. Mesterskapet var blant annet et enormt digitalt løft for live-verktøyene til BT.

Etter hvert som avsløringene våre om økonomien i etterkant av arrangementet har kommet, har kritikken stilnet.

Utfordringene med innsyn hos NCF er allerede nevnt. I tillegg opplevde vi at både hos kommunen og fylket, var det mange dokumenter som aldri ble journalført. Det er flere årsaker til det: Bergen kommune har ikke hatt et fungerende journalsystem siden før sommeren, og samtidig genererte sykkel-VM enorme mengder dokumenter. Uansett lærte vi raskt at det var viktig å søke etter samme dokumenter flere steder.

Et annet aspekt i dekningen har vært at mange av kildene vi har kommet i kontakt med har hatt en klar agenda: Enten det er som kreditor eller på den ene eller andre fløyen i NCF. Det er én av årsakene til at vi droppet utspillbaserte saker, og kun tok utgangspunkt i dokumenterbare opplysninger. Det førte til at vi ikke var først på alt, men til dags dato er det ingen som har kunnet påvise feil eller villedende informasjon i sakene våre.

Dette har vært en løpende dekning som har utviklet seg underveis. Med å bruke gravemetodikk systematisk i journalistikken vår, har vi kunnet levere avslørende saker over lang tid. Dette har vært en ny form for sportsjournalistikk i BT.

Vi har vært to personer som har hatt hovedansvaret for økonomidekningen før, under og etter mesterskapet. Kontinuiteten har vært mulig fordi vi var en del av en større sykkel-VM gruppe hvor vi tidlig fordelte oppgaver. Gruppen var spesifikt satt sammen på tvers av hele redaksjonen for å kunne gjøre dette. Vi som fulgte økonomien hadde bakgrunn fra næringslivsjournalistikk og sportsjournalistikk.

Under selve mesterskapet jobbet nærmere halve redaksjonen i BT med sykkel-VM.

Vedlegg

Vedlegg 1: Lenker til et utvalg saker om sykkel-VM publisert på bt.no i 2017.
Vedlegg 2: PDF av de viktigste sakene rapporten baserer seg på.